

LETO—YEAR XIV.

Chicago, Ill., ponedeljek, 21. novembra (Nov. 21) 1921.

Subscription \$5.00 Yearly.

STEV.—NUMBER 271.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HOWATOVA IZJAVA O NJEGOVEM IZOBČENJU.

Predsednik unije kansaskih rudarjev pravi, da bo za pravico se bo nadaljeval.

SODIŠČA, "ENDŽUNKANI" NI TI IZOBČENJE GA NE OPLAŠI.

Pittsburg, Kans. — Alexander Howat, dvajset let član unije rudarjev, pet let predsednik 14. distrikta in sedaj v zaporu valed konflikta z industrijskim sodiščem v Kansasu, kateri je bil zadnji teden izobčen iz United Mine Workers of America s tisočimi drugimi rudarji vred, ker ni hotel končati protestne stavke kakor mu je velela eksekutiva v Indianapolisu, je podal pred par dnevi iz svoje zaporne celice v Columbusu sledečo izjavo, ko je bil informiran o izobčenju rudarjev na debelo:

"Sodišča, sodnijske prepovedi niti izobčenje iz unije na pripravi rudarjev v 14. distrikta, da bi se umaknili s fronte, na kateri se bore za svoje pravice. Moj rudarjev na princip pravčnosti se bo nadaljeval brez osira na to kaj počne John J. Lewis s svojimi zavetniki, ki so prej prijatelji kapitalistov kot pa rudarjev".

John Brennan, Howatov odvetnik, je rekel, da izobčenje bo zelo razveselilo sovražnike organiziranja delavstva.

Okrog 4000 do 5000 rudarjev je do zdaj izobčenih, ker stoji za Howatom in stankajo se od 30. septembra. Izobčenci ne morejo priti nazaj v organizacijo, razen če plačajo \$10 pristopnine kakor določajo pravila. Van Bittner, Lewisov zastopnik, poskuša na vse načine napraviti razdor med rudarji in jih odvrgniti od Howata.

JAMES LARKIN SO PREME-STILI V DRUGO JEČO.

Njegov prisil je pa bil zopet odložen.

New York, N. Y. — James Larkin, števno vojne historije, obsojen od pet do deset let jebe zaradi očitane "kriminalne anarhije," je zopet premeščen v drugo ječo. Prepeljali so ga iz Sing Singa v ječo Great Meadow v Comstocku.

Na zahtevo distriktnega pravdnika je bil zopet njegov prisil zaradi obsodbe na apelno divizijo najvišjega sodišča odložen. Preje je bil dan določen na desetega novembra, po novi odločitvi se bo pa obravnava vrnila okoli 24. novembra.

OLJNI DELAVCI SO ZASTAV-KALI.

New York, N. Y. — Osemnajst sto delavcev, ki delajo v petrolejskih čistilnicah Tidewater kompanije, je zastavkalo v Bayonu, N. J., ker so bili odpuščeni trije delavci, ki so izročili ravateljstvu peticojo proti 25-odstotnemu znižanju mezd. Komaj je bila stavka odredjena, že je policijski načelnik v Bayonu, neki O'Neil, podal svarilo, da naj kompanija ne privede v mesto oboježenih stavkolomilcev. Policijski načelnik je adresiral stavarke in jim priporočil, naj se zadržijo mirno. Obljubil jim je svobodo govora in zborovanja.

Kako daleč sega diktatura oljnih magnatov, dokazuje odpust treh delavcev, ki so izročili peticojo svojih tovarišev.

TOVARNA V PLANU.

Chicago, Ill. — Požar, ki je izbruhnil v trinadstropni tovarni na Racine in Van Buren ave., so zamogli šele po dolgem času pogasiti. Odločnemu nastopu gasilcev se je zahvaliti, da se ni ogenj razširil in je pogorela samo tovarna. Škoda je zelo velika.

DELAVCI V ANGLIJI APELIRAJO, DA SE HUGHESOV PROGRAM RAZŠIRI.

London, 20. nov. — Delavska stranka (Labor Party) je izdala večer manifest v katerem pravi, da bo podpirala ameriški načrt za omejitve bojnih mornaric, ako se raztegne tudi na armade na suhem. Manifest se tudi glasi, da Velika Britanija ne sme več obnoviti alijance pogodbe z Japonako.

OBTOŽNICA PROTI JUGO-SLAVIJI UMAKNENA.

Anglija je izmenada umaknila obtožbo, da je belgradska vlada krivila ustavo lige narodov.

JUGOSLAVIJA JE OBLJUBILA, DA BO SPOŠTOVALA ALBANSKO MEJO.

Pariz, 19. nov. — Sporna zadeva med Jugoslavijo in ligo narodov zaradi konflikta v Albaniji je bila večerj nanaglomano končana. Anglija je umaknila svojo obtožnico in s tem je bila zadeva rešena. Anglija je obtožila Jugoslavijo, da je krivila ustavo lige narodov, ker se ne ravna po zaključku poslaniškega sveta glede albanske meje.

Mate Boković, jugoslovanski zastopnik, je večerj končal svoj odgovor na obtožbo. Izjavil je, da Jugoslavija sprejme meje, ki jih je določil poslanski svet in da bo skušala živeti v prijateljskem razmerju z Albanijo. Herbert A. L. Fisher, zastopnik Anglije, je nato dejal, da svet lige narodov zahteva ravno to, kar je obljubil Boković; če torej Jugoslavija sprejme sklep poslaniškega sveta glede albanske meje in preneha z napadi na Albanec kakor obljubuje, tedaj je nadaljna obravnava nepotrebna in Anglija umakne svojo obtožbo.

Iznavnanje afere je bilo danes končano, ko so vse prizadete stranke podpisale tozadevni protokol.

KAKO POTUJEJO DOSLUŽENI VOJAKI.

Washington, D. C. — Trije dosluženi vojniki, ki so se podali na pot iz Minneapolisa 3. novembra, da se udeležijo tukajšnje proslave 11. novembra, so dospeli sem dne 13. novembra. Prišli so sem brez denarja, toda dobre volje. Za prevažanje niso plačali centa.

Ti dosluženi vojniki se pišejo Harry W. Pinnell, Malville Blakey in John J. Gormly in so člani veteranske postaje št. 1. World War Veterans v Minneapolisu. Na pot se je podalo osemnajst nekdanjih tovarišev, ki so služili v Franciji. Petnajst tovarišev je zaostalo prve dni. Sedemnajst jih je moralo zapustiti pasajirski voz v Minneapolisu, ker niso imeli denarja, da plačajo voznino. Prihodnji dan so morali zapustiti voz za priljago. Vredli so v voz za prevažanje živine. V La Crosse so jim dali mešani obed in kopel, ker je tako zahteval odbor Ameriške legije. V Portagu so prespali noč v zaporu. V Milwaukeeju jih je preiskalo sedem policajev na ulici kot dvomljive značaje. Spali so na policijski postaji in odpeljali so se v Chicago živinjskim vlakom. Od tukaj so se peljali v Pittsburgh, Connellsville in Washington.

Tukaj jih je sprejel v varstvo Urban Ledoux in trije veterani so naznanili, da se pridružijo manifestirajočim stražam za osvoboditev političnih jetnikov.

VREME

Chicago in okolica: V terek oblačno in sneg. Severni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 42, najnižja 26. Solnce izide ob 6:47, zaide ob 4:25.

KITAJSKA ZAHTEVA NEODVISNOST.

TO JE Povedala ODPETO IN JASNO.

Povedala je svojim mučiteljem, da se naj med sabo sperasume, kako jo ramrovarijo.

Washington, D. C. — V soboto popoldne je bilo izdano uradno poročilo, ki se glasi, da so delegatje vseh držav, zastopanih na razorožitveni konferenci, odobrili zahteve kitajske delegacije "v načelu".

Washington, D. C. Federalni Press. Laurence Todd). — Kitajska se je v sredo na prvi tajni seji razorožitvene konference branila svojih mučiteljev, ko se je šlo za vprašanje v Pacifiku in na Daljnem vstoku. Izjavila jih je, da naj se sporazumno med sabo, kako jo bodo mrevarili v bodočnosti.

Težko je bilo pričakovati odločnejši odgovor od delegatov, ki so jih izbrali vojaški glavari v Mukdenu in Peking, ki so odgovorili na poziv japonskega ministrstva za zunanje zadeve. Če bi bil dovoljen vstop Sunjatsen ali Vutingfanga za zaprte duri, kot zastopnikih kantonске vlade, tedaj bi bila povedala nekaj drugega. Južni Kitaj se ne opravičuje Tokiju ali Londonu. Kantonska vlada stoji na stališču, da je treba Kitajsko razviti za Kitajce, in zahteva, da imperijalist priznajo, da je "politika odprtih vrat v Kitajsko politika kitajskih vrat." Toda tajnik Hughes je ugodno odklonil priznanje vlade v Kantonu. Dovolil je vstop na konferenco plačljivim govornikom režima, ki se nahajajo faktično v neki vrsti japonske odvisnosti. In ti Kitajci so povedali vpršo delegatov vlad, ki predlagajo, da se rede od kitajskega ljudstva, svoj glasni protest.

Pekingski delegatje so v začetku svoje izjave povedali, da žele povzročiti le harmonijo med pravicami in interesi vseh ali s pravicami in legitimnimi interesi Kitajca. Njih dežela želi odpreti svoja naravna bogastva vsem ljudstvom, ki jih žele za povračilo pa prejmejo od njih dobroto, ki prihajajo od svobodnega in enakoga občejanja z njimi. Da se kaj takega lahko izvede, potrebuje njih dežela vse mogoče prilike, da razvije svoje politične naprave v soglasju s potrebami svojega ljudstva. Kitaj se zdaj bavi z raznimi težkimi problemi, ki se seveda pojavijo, kadar katera dežela napravi radikalno spremembo v svoji vlad.

Tako so kitajski delegatje argumentirali, češ, da se mora Kitajska varovati pred tujezemsko agresivnostjo, kar pomeni, pred — britako in japonsko — in da se to zgodi kmalu z odpravo tujih omejitev na njeno suvereniteto. Kitajska zahteva, da se odpravi konsularna sodišča in poštni uradi tujezemskih vlad, ravno tako tudi tujezemska kontrola njenih carinskih prejemkov. Na kratko: Kitajska zahteva svojo neodvisnost, v resnici in poimenju.

Da se ta neodvisnost doseže, kaže Kitajska samo na eno pot, po kateri se da doseči. In to, ki je bila vršena med izkoriščevalci, da jih zadovolji, se čita: "Vse posebne pravice, privilegiji, imunitete ali naloge kateregakoli značaja ali na katerikoli pogodbeni podlagi, na katere se opira katerskoli vlada ali ki se nanašajo na Kitaj, se proglašajo kot vse bodoče zahteve, zdaj še nepoznane, neveljavne. Pravice, privilegiji, imunitete in naloge, poznane ali nepoznane, ki se proglašajo, naj se preiščejo z namenom, da se določijo njih dalekosežnost in veljavnost, ako so veljavne, da soglašajo druga z drugo in prine-

(Dalje na 3. strani).

BRIAND SE JE POHVALIL, DA JE FRANCOJA ŽANDAR EVROPE!

Washington, D. C. — Francoški ministrski predsednik Briand je v soboto dejal pred časnikarskimi poročevalci: "Američani imajo napačne pojme o razmerah v Evropi. Mislijo, da je zdaj mir in armade nimajo več nobenega dela, ker je bila Nemčija premagana. To pa ni res. Francija je sedaj policaj Evrope in imeti mora veliko armado, čeprav ne želi tega. Kakor hitro bo Nemčija civilizirana država, bomo prijatelji s njo, prej pa ne".

WALL STREET SPREMENI STALIŠČE GLEDE ŽELEZNIC.

SAM PRONE S PROPAGANDO ZA NAKUP ŽELEZNIC PO PLUMBOVEM NAČRTU.

Tako izjavlja Glenn E. Plumb, izdovalec načrta za nacionalizacijo ameriških železnic.

Washington, D. C. — Glenn E. Plumb, ekonomist, ki je izdelal načrt za nacionalizacijo ameriških železnic, naznanja, da prične Wall Street s obsežno propagando za nakup ameriških železnic po njegovem načrtu. Svoje naznanilo opira na odkritje o vrednosti Rock Island železniške družbe, ki jo je pravkar preručila mednarodna trgovska komisija in objavila rezultat tega preučevanja.

Komisija je ocenila vsak vrednostni element, ki ga je zahtevala kompanija kot na pr. povišano vrednost sveta in razne nedotakljive faktorje in prišla je do zaključka, da je Rock Island železnica vredna le \$335,000,000, daal ima 9,728 milj železniške proge. Povprečno je torej ena milja vredna \$36,000. Če se po isti vrednosti oceni 265,000 milj železniške proge v Združenih državah, dobimo rezultat, da so ameriške železnice vredne \$9,812,000,000. Ocenitev komisije za 22,000 milj železniške proge v Združenih državah precej soglasja z gornjimi številkami.

Železnice imajo obveznosti za dva milijard dolarjev, vse premoženje je pa vredno največ dvajset milijard dolarjev, tedaj ni po Plumbovem mnenju drugega izhoda za železniške družbe kot bankrot.

V zadnjem letu so "poizkušali se spraviti na noge z visoko potniško in tovorno voznino, a prepričali so se, da s tako povišano voznino ne gre dalje, ki večjem se bodo znižali dohodki. Znižali so mezdne in odkrili so, da železničarji delajo požane in se manj zanimajo za njim odkazane naloge. Odpustili so delavce in so prišli do zaključka, da so le odložili popravila, ki se morajo izvršiti kmalu, "prihranili pa niso ničesar.

Plumb pravi, ko so železniške družbe dognale stvar tako daleč, da ne morejo več plačevati dividend ali obresti svojih obveznic, tedaj morajo najti pota, da znižajo svoje obveznosti ali pa morajo svoje posestvo preložiti na vlado in izjaviti, da ne morejo obratovati železnice dalje. Zdaj ni prav nikjer videti pomoči, da se znižajo njih obveznosti, in ker jim je sedanja administracija takako naklonjena, kolikor jim je lahko naklonjena narodna uprava, bodo železniške družbe najbrž zaključile, da prodajo železnice vladi. Tako je sodbja o železniškem položaju Glenn E. Plumba.

Agitacija, da naj vlada pokupi delnice železniških družb, že močnejše prične, ko nastopi prihodnja kriza zaradi znižanja mezd. Seveda bodo železniške družbe zahtevale ženerozno ceno. Odborniki železniških organizacij, katerih člani delajo v železniških delnicah; menijo, da bo železniški delavski odbor pobitel z za-

(Dalje na 3. strani).

BITKA ZARADI ANDERSONOVE SODNIJSKE PREPOVEDI.

VRŠI SE PRED EVRENIH APELNIH SODIŠČEM V CHICAGU.

Argumenti kompanijskih advokatov so zelo šibki.

Chicago, Ill. — Po razlagi advokatov, ki zastopajo premogovniške podjetnike v Zgodnji Virginiji, ni rudarska organizacija U. M. W. of A. več legalna organizacija od leta 1898. Od leta 1912 pa celo ni več delavska unija, ampak je navadna socialistična organizacija, ki zagovarja odprti in očitni rop!

Tako je govorilo golo in plačeno orodje premogovniških podjetnikov Zgodnje Virginije pred apelnim sodiščem. Tako umazana govorila se menda še ni poslušal noben advokat, ki nekaj drži na se, kadar je branil privatne bizniske interese.

Apelno sodišče sestoji iz sodnikov Alschulerja, Bakerja in Paga. To sodišče je namreč začelo suspendirati Andersonovo sodnijske prepoved, ki odpravlja "check off" sistem, prepoveduje pohranje mesečnih prispevkov in prepoveduje organiziranje rudarjev v Zgodnji Virginiji.

William A. Glasgow in Henry Warrum zastopata rudarsko organizacijo. A. M. Belcher in njegovi pomočniki zastopajo Border Coal kompanijo in 62 drugih premogovniških podjetnikov in Zgodnje Virginije, ki so proti organiziranemu delavstvu.

Belcher je pripovedoval zverzenemu apelnemu sodišču, da se podjetniki v Zgodnji Virginiji zaradi tega bojujejo proti unijam, da se zniža cena premogu za konzumente na centralnem konkurenčnem polju. Podjetniki v centralnih državah ne marajo te konkurence in leta 1898 so se na nekem shodu v Chicagu dogovorili s rudarji, da uvedejo "check off" sistem. To se je zgodilo, da se po višajo mezd v Zgodnji Virginiji. Po teh besedah je advokat milo zaplakal in interesu brezposelnih rudarjev, da ne morejo dobiti dela na centralnem konkurenčnem polju, ako ne morejo plačati mesečnih prispevkov za organizacijo. In vse to se godi, je stokal kompanijski advokat, ker postoji ta zarota za odtegotanje mesečnih prispevkov po podjetnikih.

Glasgow je odgovoril temu advokatu, da premogovniški podjetniki v Zgodnji Virginiji niso ljudje, ki se ravna po zlatem načelu ljubi svojega bližnjika kot samega sebe. Ako se tem podjetnikom posrebi, da pride do sporov na unijskih poljih, je odgovarjal Glasgow, bodo podjetniki v Zgodnji Virginiji hitro podražili premog. Glasgow je dejal, da ne bo stavke, ako je v njih moči, zabraniti jo. Toda nihče ne more prepovedati posameznim rudarjem, da prenehajo z delom, če vidijo, da je bila z njimi premlajena pogodba.

Sodnik Baker je vprašal, ako se lahko ne smatra za zaroto podjetje Borderland kompanije in 62 drugih premogovniških podjetnikov, ki so takoj odpustili vsakega rudarja, o katerem so izvedeli, da pripada k organizaciji.

Belcher je seveda takoj protestiral in trdil, da ni bilo nobene zarote, ampak da je vsak podjetnik postopal individualno.

Ali Belcher in njegov tovariš Z. T. Vinson sta pričela vlačiti na dan rudarjem v Zgodnji Virginiji podtikana hudodelstva, češ, da je država postala žrtev 550,000 mož, ki imajo milijone, da ji vsilijo svojo voljo. Unija je kupila puške, bombe in drugo orožje, da organizira kampanjo umora in požiga. Nemiri nastanejo takoj, ko se umakne državne in zvezne vojaške čete, kajti rudarji nima-

(Dalje na 3. strani).

LEGIONARJI NAREDILI \$100,000 ŠKODE TEKOM SVOJE KONVENCIJE.

Kansas City, Kans. — (Feder. Press.) — Legionarji so tekom svoje konvencije v tem mestu naredili približno \$100,000 škode, ko so uganjali razne orgije v hotelih, kavarnah in na ulicah. Policija je bila brez moči in legionarji so bil absolutni gospodarji v mestu in so počeli, kar so hoteli.

IZGREDI IN BOJI V INDIJI SE NADALJUJEJO.

Trinajst ubitih v Bombaju prvi dan po prihodu britanskega krasprina.

ANGLEŽI SE BOJE ZA PRIDOBVO ŽIVLJENJE.

Bombaj, 20. nov. — V bojih in izgredih, ki so vršili med sprejemnimi ceremonijami prince Valskega, angleškega prestolonaslednika, je bilo ubitih trinajst oseb; med temi so trije policaji. Izgredniki in policaji so bili ubiti v navalu domačinov na evropski del mesta. Streljanje je bilo splošno. Več vozov poškodovane železnice je bilo razdejanih.

London, 20. nov. — Iz Bombaja poročajo, da se izgredi med domačini in policijo ter vojaštvom, ki so izbruhnili ob prihodu princa Walesa v Indijo, nadaljujejo. Večarj so pristaki Ghandija udrti v angleški prodajalnici in ubili blago in opojno piščo.

Vsi tovarniški delavci v Bombaju in Kalkuti so zastavkali. Angleške oblasti v Indiji so poslale vojaške čete v vse nemirne kraje. Lord Reading indijski viceraj, je moral odločiti svoj odhod iz Bombaja. Med vrsticami v poročilu se čita bojazen oblasti za življenje princea Valskega.

Detaljnoro poročilo o izgredih v Bombaju, ki so se vršili v četrtki, se glasi, da so Indijci navlčili v glavni del mesta, izpraznili prodajalnice in sežgali blago na ulicah, demolirali tramvajake vozove in udrti v privatna stanovanja bogatih Evropejcev. Policija je streljala na Indijce in zadnji so odgovarjali s strelji.

KONFERENCA ZA BREZPOS-SELNE DELAVCE SKLICANA V NEW YORKU.

New York, N. Y. — Svet brezposelnih delavcev v New Yorku je sklical konferenco za rešitev vprašanja brezposelnosti na 26. novembra. Na konferenco so povabljene vse delavske strokovne organizacije. V pozivu se naglašalo, da je sklicanje sejanje konferencie potreba, ker washingtonska konferenca za rešitev vprašanja brezposelnosti ni storila ničesar za odpravo brezposelnosti.

Konferenca se bo pečala z vprašanji, ki naj prinesejo olajšavo za brezposelne delavce.

ZA OSVOBODITEV DEBSA.

Washington, D. C. — Predsednik Harding je zadnji terek sprejel novo deputacijo, ki je predložila peticojo za pardoniranje Debsa in drugih političnih jetnikov. Novi prosilci so: William Allen White iz Kansasa, Oswald Garrison Villard iz New Yorka, rev. John Ryan, katoliški duhovnik iz Washingtona, miss Julia Lathrop, mrs. Charles Ed. Russell, Wm. F. Coehran iz Baltimora in George Lamont iz New Jerseys. Peticoja naglašala med drugim, da edino v Združenih državah so politični jetniki še v ječah.

21 STOPINJ POD NIČLO.

Calgary, Alberta, Kanada, 20. nov. — Prvič v letošnji sezoni je temperatura padla na 21 stopinj pod ničlo v tem kraju.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.15 za tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oglepu n. pr. (Oct. 31-21) poleg valnega imena na naslovu pomeni da vam je s tem delom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

LEWIS, PREDSEDNIK RUDARSKÉ ORGANIZACIJE, NAPENJA STRUNO NA LOKU!

John L. Lewis, predsednik rudarske organizacije U. M. W. of A., pokazuje s svojimi dejanji, da se je saj za tri sto let prepozno rodil. On spada v dobo monarhističnega absolutizma.

Na indianapolski konvenciji, na katero je prišel s svojo dobro namazano mašino, je kansaški položaj pokazal v popolnoma napačni luči. Farrington, predsednik 12. distrikta rudarske organizacije v Illinoisu, je celo rekel, da je Lewis namenoma lagal o kansaškem položaju. Po tej izjavi bi vsakdo mislil, da Lewis plane na Farringtona in mu dokaže, da je govoril neresnico, ko je njemu podtilil, da je namenoma lagal. Prav nič takega se ni zgodilo. Lewis je mirno spravljal to moralčno zausnico.

Ampak Lewis je storil nekaj drugega, kar ga še bolj ponižuje in dela majhnega v očeh vseh trezno mislečih ljudi. Najprvo je rekel, da je Alexander Howat, predsednik 14. distrikta rudarske organizacije v Kansasu, strahopetec, ko je Howat že odšel v ječo, katere se je Lewis lani znal spretno ogniti. Lewisu ni zadostovalo, da je lagal o Howatu, ki vodi boj proti industrijskemu sodišču v Kansasu v interesu vsega ameriškega delavstva, ampak ga je še oblatil, ko ni bil več navzoč na konvenciji in se ni mogel braniti proti takemu zavratnemu in strahopetnemu napadu.

Vrsta Lewisovih grehov še ni izčrpana.

Rudarji 12. distrikta rudarske organizacije v Illinoisu, so povabili Lewisa na svojo konvencijo v Peorijo. Lewis ni imel toliko poguma, da pride na konvencijo in na nji zagovarja svoje stališče, ki ga zavzema napram položaju v Kansasu, ampak se je izgovoril, da je tako obložen z delom v Washingtonu, da ne more priti. Med tem, ko je Lewis opravičeval svojo strahopetnost s praznimi izgovori, je pa njegovo golo orodje, neki Van A. Bittner, ki ga je imenoval svojim namestnikom, izključilo Howata iz rudarske organizacije, katere je že član dvajset let. S tem činom pa še ni mera Lewisovih grehov in napak polna. Njegovo orodje je seveda na njegov ukaz zagrozilo rudarjem v Kansasu, da bodo vsi izključeni iz organizacije, ki ne gredo na delo 15. novembra. Rudarji v Kansasu so se zakrohotali tej groznji in ostali so doma.

Lewis je torej pri volji izključiti več ko štirinajst tisoč rudarjev v Kansasu iz organizacije, ker se ne pokoravajo njegovi domišljavosti in nadutosti. Lewis je mogoče pripravljen storiti še več. Rudarji v Illinoisu so se izrekli solidarnim z rudarji v Kansasu. Torej mora logično izključiti tudi rudarje v Illinoisu iz organizacije! In kaj po tem, ko bo še teh sto tisoč rudarjev izključenih iz organizacije? Ali pojdejo Lewis in njegovi podrepaniki v rudnike kopat črni dijamant? Ali bodo to delo izvrševali podjetniki? Ne, kajti če bi čakali na premog, ki ga nakopljejo Lewis, njegovi podrepaniki in podjetniki, bi zastala kolesa v industriji, poleg bi pa še po hudimansko prezebali letošnjo zimo.

Kaj bo torej Lewis storil, če bodo podjetniki od njega zahtevali, da jim pošlje rudarje, da koljejo premog? Nabral bo ljudi dvomljivo značaja in jih poslal kot "organizirane" rudarje, da nadomestijo prave organizirane rudarje v rudnikih. In kako se imenuje tako početje? Organizirano stavkokaštvo in organizirano stavkolomstvo!

V Illinoisu bo že naprej ponesrečilo tako delo, ne zaradi tega, ker so rudarji 100-odstotno organizirani, ampak ker je tudi zakon na njih strani, ki onemogočuje taka organizirana stavkolomstva. Postava namreč zahteva, da mora vsak rudar delati gotovo dobo v rudnikih in da se mora podvreči skušnjaji. V Kansasu ni take postave, ampak rudarji so solidarni in Lewis jih ne bo mogel nadomestiti, če magari skuša spremeniti vse profesionalne stavkokaže v "organizirane" rudarje, kar bo seveda težka reč, kajti profesionalni stavkokaž ni tako neumen, da pojde tvegati svoje življenje pod zemljo, kjer preže naj razne nevarnosti.

Če ostanejo rudarji solidarni kot dozda, podleže prav zanesljivo Lewis v tem boju s člani rudarske organizacije. Pennsylvania ni več zanesljiva zanj, pa tudi v Ohiju in drugje vstaja opozicija proti njemu.

Struna, ki jo napenja Lewis, je že tako napeta, da mu ni treba porabiti veliko moči pri nadaljnjem napenjanju, da počl.

DOPISI.

Kokomo, Ind. — Čital sem v Prosveti dopis iz Dubuque, Iowa, ki je bil priobčen dne 2. novembra v št. 255. Ne morem si kaj, da bi ne napravil opazke k dopisu, ker sem bil za časa razprav med dopisniki v Prosveti in sugestiral, naj se poleg dijaškega sklada ustanovi še kak stavkovni ali brezposelnih sklad, v katerega naj bi plačeval vsak član, kakor sedaj plačuje v dijaškega. Da nisem nasprotnik izobrazbe, t o lahko pričakuje brat Poglodič in če se ne motim tudi brat Slabe, ako se še spominjata mojega imena.

Čudno se mi zdi le to, kako da dopisnik omenja ime glavnega tajnika SNPJ, kot največjega sovražnika, da je dijaški sklad opravljen, ter mesto njega ustanovljen sklad izvanrednih podpor, katerega bodo člani dijaški ravnokot deležni kakor stavkarji ali pa drugi člani, ki pridejo v nezgode.

Ne poznam dopisnika in ne brata gl. tajnika osebno, toda to trdim, da je bil sklad izvanrednih podpor tako potreben kot je potreben bolnišnički sklad. Če bi bil kot delegat na konvenciji, bi bil moj predlog le ta, da bi se poleg dijaškega sklada plačevala po 20 centov člana v omenjeni sklad mesečno.

Kot društveni tajnik že 5 let uvidim, kako zelo trpijo bratje SNPJ v slučaju brezposelnosti ali stavke. Koliko prošelj in pri tožb radi neplačanega asessmenta mora uvideti želez brat gl. tajnik. Koliko suspendacij se izvrši vsaki mesec radi brezposelnosti, ker ne morejo člani plačevati asessmenta. Brat gl. tajnik je uvidel to in potegnil se je za neurečene članke, da se pomaga poleg dijaškega tudi njim. Za to njegovo prizadevanje se ga celo kritiziral.

Res je, da ko bi konvencija nakazala vse svoje premoženje siromanišnim delavcem, blizu velikodušje ne pokrilo niti tisočinke potrebe. Gotovo je temu kriv današnji sistem, ki se da odpraviti le s potop izobrazbe. Toda če bi jaz imel le desetinko toliko prilike do izobrazbe kakor je ima dopisnik, bi se gotovo raditega ne spodtikal nad nikomur, še manj pa nad slovensko družbo le nobo. Tu se mi vidi kakor da bi nas delavce gledal brat dopisnik z nekim prezirom z viška svoje izobrazbe. Moja slutnja bo bržkone utemeljena, saj moramo biti slovenski delavci prezirani poleg tujerodcev tudi od svojih izobraženih rojakov.

Strinjam se pa z dopisnikom, da bi se nam delavcem pokazala tudi slaba stran. Že črnočoliti režim nas je potikal v najtemnejši kotiček nevede in očenja je bila edina izobrazba za nas Slovence po ljudskih šolah. Dalje iz ljudskih šol ni prišel delavski otrok ali pa je s stradanjem životil in se povzpental višje. Tako si je po sošole Ivan Cankar nakopal v podstrešnih sobah sušico, kar pa vam dragi sobrat ni potreba tu v Ameriki in posebno ne v Dubuque, ker tam so dijaške razmere kolikor mi znano precej ugodne. Posebno dijaški, ki se lotijo ročnega dela in malo pomagajo pred ali po obedih, imajo brezplačno hrano in stanovanje. Upam, da se nisem komu zameril s tem. — Frank Stular.

Hermisla, Pa. — Ako se naši postavadajni može niso še nikdar zmotili pri glasovanju za sprejetje postav, so se po mojem mnenju gotovo pri sprejetju Volsteadove predloge. Zdi se, da se še ni nikoli prej spilo toliko opojnih pišjakov kakor se jih danes. Da prohibicija nudi tudi priliko banditom, se je dokazalo pri nas dne dne 13. novembra. Tega dne so proti večeri stopili na stanovanje mojega sosedu trije neznanji ljudje, kot detektivji. Vstopili v njegovo sobo so mu naznanili, da je obdolžen prodaje vina in da kupa "munjan" on kakor vsi njegovi sosede. Prišli so, da preiščejo pri njemu in potem gredo naprej k drugim sosedom.

Možje pa niso dolgo stikali za "munjanom", kajti pričeli so se čudno vesti. Gospodarja so vprašali, če ima na stanovanju kaj fantov in če je njegova žena doma. Odgovoril jim je, da nima fantov in da je žena njegova v prvem nadstropju bolna. Takoj je skočil eden banditov v prvo

nadstropje in dobil tam tri ženske, gospodinjjo, služkinjo in možjo ženo, ki je ravno prišla tja kot babica. Vse tri so morale ostati pri miru, bandit pa je stikal po omarah, iskajoč denarja. Moja žena je opravila svoje delo in hotela iti domov, toda bandit je ni pustil. Nato sta prišla gor tudi ostala dva roparja z gospodarjem, mu velela, naj se takoj opravi in vze seboj denar, da grede na sodišče, če pa hoče plačati poročstvo, da pride drugi dan sam pred sodišče, naj jim plaša \$1000. Odgovoril jim je, da nima denarja in če je mogoče kaj zbirati. Ponudil jim je \$50, toda bilo jim je premalo in zahtevali so, naj hitro kaj ukrene, ker nimajo časa barantati. Reče se je bal za ženo, ki je bila ravno po porodu in že dva dni v postelji in mu je tudi prigravajala, naj plaša, da mu ne bo treba hoditi z njimi. Dal jim je \$150 v gotovini in tri "obveznice svobode" po \$100. Banditje so šli nato z njim v kuhinjo in mu veleli, naj jim prinese malo vina, da bodo potem za njega dobro govorili na sodišču.

Med časom, ki so banditje bili v kuhinji, je moja žena hitro prišla domov. Eden banditov se je vrnil nazaj v prvo nadstropje in vprašal bošnice kje je tretja žena. Kakorhitro je zvedel, da je ta domov, je to povedal drugemu in takoj so odšli, ne da bi izpili prineseno vino. Moja žena je pričela pripovedovati o neizgodi, ki je doletela sosedu in da bodo prišli preiskati tudi druge sode, toda takaj smo zaman. Šli so mimo mojega stanovanja, a so hitro odkorakali naprej. Tretje smo zleteli za njimi, toda bili smo že prekasni, ker so bili oni urnejši nog. To nam napisal, da se bodo roparji vedeli ravnati napram takim laži-detektivom, ko bodo prišli na njih stanovanje.

V občinskih volitvah pri nas so zmagali republikanci. Da oni smagajo, smo vedeli že pred volitvami, ker so kandidatje pripadali dvema strankama, namreč republikanski in socialistični. Kdor je volil "strait", je vsakdo velika delavske nasprotnike, pa če je volil za republikanske ali socialistično stranko. Največji nasprotnik delavcev, ki je tudi izvoljen, je kandidiral tudi na socialistični listi. Največ jih je volila "strait", posebno so tako ravnali naturalizirani državljani, ki so mislili, da bodo s tem ugodno napravili, nekateri pa so napravili tako valed nevednosti pri volitvah.

Dobre može, ki so za delavce, je težko dobiti, zato se tudi jaz strinjam z dopisnikom iz naše naselbine, ki je rekel, da je treba gledati na kandidata. Jaz bi rekel, da je treba gledati na kandidata in na stranko. Ne moremo reči, da ni med republikanci moža, ki bi ne bil. Za delavca in ne moremo reči, da ni med socialisti človeka, ki bi se za dobro plačo ne prodal.

Ako bomo mi gledali samo na stranko, ne bomo dosegli zaželjenega cilja, kajti prej ko bi prišli a stranko na vrhunce, bi se vrnil med naše vrste nasprotnik kakor se je že zgodilo. S tem bi napravili korak kakor taktat, ko so se Jugoslovani rešili avstrijskih cesarjev, a so se ob enem podali arabskim kraljem.

Strinjam se z dopisom J. Radiška iz Smithona, Pa. Dopisnik je opomnil rojake na leto 1910, kako je bilo pri stavki, ker so bili delavci dobri in kdo je bil največji delavski nasprotnik. Bral sem dopis Radiška in mislim da vsakdo, ki ga je prečital, se ni zmotil, da bi bil volil svoje nasprotnike. — John Steban.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

M. S. Ketcham St. Indianapolis, Ind. — Pišite nam številko dotedne Prosvete.

J. G. Brooklyn, N. Y. — Prejeli smo prazno kuverto brez vsebine dopisa, ki je bržkone ostal pri vas.

HARDING PROKLAMIRAL MIR Z AVSTRIJO.

Washington, D. C. — Predsednik Harding je 18. novembra formalno proklamiral mir z Avstrijo. Proklamacija se glasi, da vojno stanje, v katerem so bile Združene države z Avstrijo od 7. decembra 1917, je zdaj končano. — Zdaj še ostane formalna proklamacija miru z Ogrsko.

Delavcen vseh dežel.

Manifest tretje internacionale proti belemu terorju v Španiji in Jugoslaviji.

Moskva, 20. okt. — (Pismono poročila). — Eksekutiva tretje internacionale in eksekutiva Mednarodne zveze industrijskih in strokovnih unij sta objavili manifest na delavske organizacije vseh dežel z ozirom na beli teror v Španiji in Jugoslaviji.

To je prvič, da tretja internacionala poziva socialistične, komuniste in sploh vse organizirane delavce na skupno akcijo za ohranitev delavskega gibanja v omenjenih dveh državah.

Besedilo manifesta sledi:

"Delavci vseh dežel! Sodrugi! Žrtve okrvavljenih reakcije v Španiji se ponovno obračajo na proletarijat vsega sveta. Glasno naštevajo zločine, ki jih počenjajo dan za danom kruti pretorijanci španskega militarizma nad stotisoči španskih proletarcev, katerih edini zločin je, da bi si radi zboljšali življenje in se osvobodili iz politične in ekonomske sužnosti, na katero so jih obsodili sedanjí vladarji.

Iz globočin španskih ječ, v katerih so voditelji in najboljši branitelji delavskega razreda dnevno izpostavljeni mučeništvom, mučenju in v katerih žive v neprestanih skrbih za svoje družine, ki so prepuščene milosti in nemilosti zverskih biričev vlade, se nearečne žrtve obračajo do vas, proletarci vseh dežel, in vas kličejo na boj za njihovo osvoboditev iz železnega obroča, katerega so monarhistični generali skovali okrog njih.

Reakcionarji se ne ustavijo pri nobenem zločinu in se poslužujejo najpohajnejših sredstev za dosego svojih črnih ciljev, za uničenje delavske organizacije. Pijonirji delavskega razreda so umorjeni na potu na delo ali z dela. Mnogo sodrugov je bilo umorjenih po policijski na potu v zapor. Večkrat se zgodi, da jetnika izpušče iz ječe aredi nečisti, in ko se žrtva bliža vratom v vevselju, da je prosta, počti puška za njim in jetnik obleči mrtev na pragu ječe.

Taka usoda je zadela tajnika in blagajnika Narodne delavske zveze. Kar trpe naši sodrugi na Špankem, to nima para v zgodovini. V policijskih zaporih jih neusmiljeno pretepajo z namenom, da izvlečejo iz njih imena njihovih tovarišev, ki se skrivajo; žrtve so tako raztepane, da jih potem ni več mogoče spoznati. Nato jih poženejo iz ječe in usrele v hrbet, ko so kakih sto korakov od vrat. To se je zgodilo s sodrugji Gomarjem, Parisom, Villeneuvea, Sasero, Hernandezem, Orlandisom in mnogimi drugimi. Voditelja organizacije v Barceloni, Arco in Vandelesos, sta tudi podlegla mukam v zaporu. Policija je vrgla njuni trupli na železniški tir, da zakrije svoj zločin. Očividce je rešil trupli, da ju ni zmečkal vlak, ki se je blizil. Tako je prišlo na dan mučeništvo teh dveh žrtve kriminalne španske buržoazije.

Vladam drugih držav se tudi skomina po lavorikah španskih mesarjev. Vse vlade sovražijo delavski razred. In tako so mnoge druge vlade pričele posnemati španske rablje. Delavske organizacije uničujejo in njihove voditelje ubijajo drugega za drugim.

Vladarji Jugoslavije se dobro uče od španskih morilcev. Jugoslovanska buržoazija, ki se je okoristila z vojno in versalako pogodbo, hoče zdaj vladati in izkoristiti delavce z železno pestjo. Delavci ne smejo misliti na odpor proti svojim izkoriščevalcem.

Odkar so se pojavile močne delavske organizacije v Jugoslaviji, divja tamkaj beli teror proti vsem tistim, ki so trpeli dolga leta tekom balkanske vojne in pozneje v "slavni vojni za osvoboditev narodov". Teroristi uničujejo delavske organizacije in more njihove voditelje.

Vpričo teh velikih zločinov ne sme svetovni proletarijat mirno gledati. Delavci vseh dežel morajo hitro nastopiti proti aramtotnim činom buržoazije in njenih najemnikov, proti sistematičnemu okrvavljenemu belemu terorju.

Zastoj bi bilo apelirati na morilce in jih opozarjati na njihove navajalec en.

obljube, ki so jih dali, da bodo spoštovali ustave in zakone, ki so jih sami naredili. Delavstvo mora pokazati svojo moč in ukrotiti divjajočo reakcijo.

Izvrševalni odbor tretje internacionale in Zveze strokovnih unij kliče delavce in delavske organizacije vseh dežel, naj se organizirajo v mednarodno falango proti belemu terorju v Španiji in Jugoslaviji. Delavske organizacije, pa naj bodo kakršnega koli političnega mnenja, imajo skupne interese v tem, da takej preneha neustolici umori najboljših delavskih elementov.

Obračamo se na amsterdamski internacionalni in predlagamo, da se odpre diskuzija z nami glede organiziranja skupne mednarodne proletarske akcije. Prepričani smo, da proletarska blokada, proletarski bojkot proti tem državam, organiziran od delavcev vseh dežel brez izjeme, bi bil najboljši odgovor, ki ga moremo dati nesramnim morilec.

Strokovne unije, predvsem železničarji in mornarji, lahko rešijo delavski razred v Španiji in Jugoslaviji. Vse komunistične, socialistične in strokovnounske časopise, listi vseh struj in tendence se morajo združiti za rešitev naših bratov v Španiji in Jugoslaviji.

Mednarodna akcija proti mesarjem delavskega razreda! Blokada in bojkot proti buržoaziji, ki prestopi vse meje! Noben delavec, nobena delavska organizacija ne sme presreti tega apela. Skupno organizirajmo proletarsko blokado. Živeli preganjeni proletarci v Španiji in Jugoslaviji! Dolga morilec naših razrednih bratov!"

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Konvencija illinoiskih rudarjev je bila zaključena v soboto zvečer. Prihodnja konvencija se vrši zopet v Peoriji. Delegatje so ob zaključku priredili velike ovacije akrožnemu predsedniku Frank Farringtonu.

Illinoiski rudarji so na konvenciji v Peoriji zaključili, da se mora izključiti sleherni član iz njihove organizacije, kateri spada h Klu Klux Klan ali I. W. W.

Federacija strokovnih unij v Panami je pričela kampanjo za repatrizacijo izosrajnih delavcev iz Paname v svrhu, da se omeji brezposelnost med domačini.

Iowaki rudarji za politično akcijo. Okrožna organizacija rudarjev v Iowi je na svoji konvenciji v Des Moinesu zaključila, da stopi na politično polje v državi pri prihodnjih lokalnih, državnih in kongresnih volitvah. V ta namen bo organizacija iskala stikov s farmarji. — Konvencija je tudi sprejela rezolucijo za nacionaliziranje rudnikov, šesturni delavnik in pet dni dela v tednu.

Delavska zveza v Novi Zelandiji je objavila oster protest proti neprestanemu dobavljanju imigrantov, dasiravno je v deželi velika brezposelnost in veliko domačinov je brez dela.

Mednarodna svam strojnikov zdaj glasuje o naložitvi izrednega asessmenta v obliki enodnevnne mezde, ki se ima porabiti za stavkovni sklad za slučaj stavke na železnicah. Splošno glasovanje bo končano 15. decembra.

Karl in Zita na otoku. Funchal, Madeira, 20. nov. — Avstrijski razcesar Karl in njegova žena Zita sta smojci dospela semkaj. Na pomolu se je zbrala velika množica radovednežev. Civilno oblečena straža je spremljala bivšega monarha v vilo, kjer bo stanoval, dokler mu ne pripravijo drugega stanovanja. Karl je rekel, da je zadovoljen, ker so ga poslali na ta otok, ne pa na kakega drugega, ki je bolj zapuščen.

Izgredi v Berlinu in okolici. Berlin. — Zadržne dneve pretečenega tedna so se v Berlinu in v vseh predmestjih izvršili veliki izgredi radi velikega pomanjkanja med ljudstvom. Brezposelnost se je družila v velike gneče in plenili trgovine, v katerih je bilo dobiti kaj živi. Od poslanske zbornice je bila poslana od vlade ostra kritika radi vladine nepustljivosti napram brezvestnim

